

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету

І.О. Каганов
2025 р.

ВИТЯГ
з протоколу фахового семінару кафедри конституційного та
адміністративного права Запорізького національного університету
від 04.03.2025 р. № 08

Присутні: д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету В.К. Колпаков, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Є.В. Курінний, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Н.В. Верлос, д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету А.А. Шарая, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету С.М. Кушнір, доктор філософії у галузі права (PhD), доцент кафедри адміністративного та господарського права Запорізького національного університету М.В. Титаренко, д.ю.н., професор, професор кафедри морського та господарського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова О.Ю. Дубинський, здобувач кафедри конституційного та адміністративного права В.С. Крінціленко.

Головуючий: д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Запорізького національного університету Т.О. Коломоєць.

Секретар: доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Д.С. Євтушенко.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», для їх апробації та оцінки їх новизни, теоретичного та практичного значення.

СЛУХАЛИ: здобувач Крінціленко В.С. про результати виконаного наукового дослідження.

Здобувач стисло навів основні наукові положення та теоретичні висновки, що стосуються дослідження принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах. У подальшому доповідач акцентував увагу присутніх на отриманих ним результатах аналізу принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах, основних результатах дослідження генези, сучасного стану та тенденцій законодавчого регулювання, доктринальних досліджень принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах.

У продовження здобувач акцентував увагу на результатах досліджень щодо впровадження принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах та розробці науково обґрунтованих рекомендацій і пропозицій щодо його вдосконалення.

Доповідачем охарактеризовано структурно-функціональну складову принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах та визначено його функціональний зміст принципу розумності. Принципи представляють собою систему основоположних засад, формуючи фундамент публічного адміністрування у досліджуваній сфері, мета є основним орієнтиром розвитку, а її досягнення реалізується завдяки постановці завдань, котрі обумовлюють систему функцій органів публічного адміністрування.

Автором визначено специфіку реалізації принципу розумності в дозвільно-ліцензійних провадженнях, в адміністративно-деліктному провадженні, в адміністративно-судочинних правовідносинах та контрольно-наглядових провадженнях.

Завершивши доповідь, здобувач відповів на запитання учасників фахового семінару.

Колпаков В.К., д.ю.н., професор: У чому полягає специфіка становлення принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах?

Крінціленко В.С., здобувач: Дякую за запитання. На основі здійсненого історико-правового екскурсу до часів античності та Давнього Риму засвідчено формування тоді такої сутності принципу розумності як принципу суспільних відносин, що визначається через вимоги: раціональності норми; обґрунтованості норми; справедливості норми.

За часів існування церковної держави, що є характерним для часів Середньовіччя, визначалось, що закон походить від волі Бога, а отже, вимагає лише його схвалення, і не допускає його тлумачення самостійно. Встановлено, що ідея розумності закону не втратила своєї актуальності за часів Середньовіччя, певною мірою трансформуючись її сприйняття крізь призму «божественного» втручання до суспільних правовідносин.

Наступним етапом розвитку уявлень про принцип розумності права є період Нового часу, тобто період Відродження та Просвітництва (XVII – XVIII ст.ст.), що характеризуються прагненням при визначенні системи принципів права відобразити не лише нормативну волю, але політичну волю суспільства, тобто закладаються основи проявів безпосередніх форм демократії та здійснення правотворення.

За Новітніх часів суспільного цивілізаційного розвитку відбулось формування суспільної думки, що позначилось із розуміння права як самостійного феномену суспільної дійсності, яке набуває самостійності у змісті його співвідношення із іншими соціальними регуляторами. З'ясовано, що ефективність права тлумачиться через розумність людини як суб'єкта його застосування.

Розумність має бути притаманною процесам тлумачення правових норм, та відрізнятися від емоційного та інтуїтивного сприйняття права.

Принцип розумності як принцип системи права здатен доволі ефективно виконати роль із забезпечення визначення змісту норми, із профілактики вчинення правопорушень, а також відображує зміст виховання свідомої поведінки уповноваженого суб'єкта. Дякую.

Верлос Н.В., д.ю.н., професор: Охарактеризуйте, будь ласка, Ваш методологічний підхід до встановлення сутності принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах?

Крінціленко В.С., здобувач: Дякую за запитання. Є необхідним визначити, що для розкриття змісту принципів адміністративно-процесуальних відносин застосування методологічного інструментарію, який має складатися із загальнофілософських методів наукового пізнання (діалектичний метод, аналізу і синтезу, синергетичного сходження, структурно-логічного мислення, прогнозування тощо), так і із міжгалузевих методів (історичний, статистичний, соціологічний та інші), а також із спеціально юридичних методів (метод порівняльного правознавства та ін.). Застосування комплексного підходу до розуміння методології наукового пізнання принципів адміністративно-процесуальних правовідносин, що дозволяє оптимально поєднувати загальнофілософські, загальнонаукові методи пізнання, а також спеціальні методи дослідження права.

Наукове пізнання принципу розумності адміністративно-процесуальних правовідносин має відповідати принципам історичної цілісності, об'єктивної комплексності, всебічності, обґрунтованості, комплексності, професіоналізму та ін. Дякую.

Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор: Яке місце принципу розумності в системі принципів адміністративно-процесуальних правовідносинах?

Крінціленко В.С., здобувач: Дякую за запитання. Застосування принципу розумності є більш характерним для законодавства країн англосаксонської правової системи, де запроваджено розуміння людини як розумної біологічної істоти, що здатна (та повинна) володіти можливостями із здійснення раціональної оцінки власних дій чи проявів діяльності оточуючого її середовища. Є за доцільне покладення в основу правового регулювання та правозастосовчої практики презумпції, що пересічна людина наділена розумом, здатна контролювати, керувати та оцінювати свої дії чи бездіяльність є тим необхідним соціальним орієнтиром, що створює умови для реалізації нормативних вимог. Ефективність застосування принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин залежить від досягнення певного уніфікованого підходу до його сприйняття науковою спільнотою та практиками юриспруденції. Дякую.

Курінний Є.В., д.ю.н., професор: Який функціональний зміст принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах?

Крінціленко В.С., здобувач: Дякую за запитання. Функціональний зміст принципу розумності у системі принципів адміністративно-процесуальних правовідносин відображено у реалізації формування ідеологічного сприйняття загальнонаціональної та регіональної політики, формування належного рівня правосвідомості та правової культури у суб'єкта як учасника громадянського суспільства. Обґрунтовано, що з точки зору суб'єктивного підходу до встановлення функцій принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин є важливим встановити свідоме ставлення особи на здійснення процесів правотворення, правореалізації та правотлумачення. Визначено, що з точки зору об'єктивного підходу відображено принцип розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин як певного нормативно визначеного критерію оцінки діяльності адміністративних органів та приватних осіб. Визначено, що функціональний зміст принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин може розкриватися через характер взаємозв'язків між учасниками таких суспільних відношень, відображуючи їх соціальну корисність та публічний інтерес. Акцентовано, що функціональний зміст принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин з врахуванням встановлення його сутності безпосередньо пов'язується із забезпеченням стану забезпечення реалізації моральних цінностей, що проникають до змісту суспільного життя та є їх невід'ємною характеристикою. Зроблено висновок, що під функціями принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин необхідно розуміти таку їх складну сукупність, як: ідеологічна функція; регулятивна функція; функція досягнення «економічності» правового регулювання; тлумачна функція; системоутворююча функція; інформаційно-виховна функція; гуманістична функція; змістовноутворююча функція; прогностична функція; охоронна функція; компенсаційна функція. Дякую.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник здобувача д.ю.н., професор Дубинський О.Ю., а також д.ю.н., професор Верлос Н.В., д.ю.н., професор Курінний Є.В., д.ю.н., професор Кушнір С.М., доктор філософії у галузі права (PhD) М.В. Титаренко.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника доктора юридичних наук, професора Дубинського О.Ю.**, з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Науковий керівник здобувача Дубинський О.Ю. вказав на те, що здобувач повною мірою опанував освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня складова індивідуального плану роботи здобувача виконувалась вчасно та із досягненням високих результатів вивчення навчальних дисциплін, із активною участю здобувача у внутрішній академічній мобільності, одержання знань у неформальній освіті, із поєднанням навчання в аспірантурі. Як наслідок, Крінціленко В.С. здобув теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових, новаційних ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, достатньою мірою оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, що підтверджується проведенням ним власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Неухильно дотримуючись високих стандартів академічної та професійної доброчесності, здобувачем опрацьовано значну кількість наукових, нормативно-правових та інших джерел, які стосуються теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник особливо відзначив наполегливість здобувача, його активність та цілеспрямованість. Здобувач яскраво та послідовно демонстрував прагнення до вироблення орієнтованих на практичне застосування в умовах сучасних реалій теоретичних концепцій та прикладних законодавчих рішень, підкріплених належним науковим обґрунтуванням. Зміст дисертації відображає здійснення здобувачем критичного переосмислення наявних та створення нових цілісних знань. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи, дослухаючись до загальних настанов наукового керівника, здобувач виявив високий ступінь самостійності під час започаткування, планування, реалізації та коригування процесу наукового дослідження. Активним було залучення здобувача до виконання науково-дослідних завдань у рамках планів діяльності Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем службового права НАПрН України, яка функціонує на базі Запорізького національного університету, до виконання комплексних наукових досліджень, які виконуються на кафедрі конституційного та адміністративного права, а саме: «Організаційно-правові механізми забезпечення відбудови повоєнної України в умовах інтеграції до Європейського Союзу» (номер державної реєстрації: 0123U001864).

За результатом виконання дисертаційної роботи є всі підстави вважати, що наукова робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, яке присвячено принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах. У роботі наведено положення, висновки та рекомендації, що характеризуються науковою новизною.

Зважаючи на вищевикладене, науковий керівник здобувача д.ю.н., професор Дубинський О.Ю. вважає, що наукова кваліфікація Крінціленка В.С. відповідає вимогам, що пред'являються до здобувача ступеня доктора філософії, а дисертація «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах» може бути рекомендована до прийняття до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Долучившись до обговорення основних наукових результатів дисертації, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Верлос Н.В.** відзначила, що здобувачу вдалося чітко виокремити фактори, які актуалізують виконання дисертаційного дослідження, присвяченого аналізу принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах. Здобувачем обгрунтовано, що принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин є притаманним такі ознаки, як: нормативний характер; розсудливість; універсифіковане застосування; загальність застосування, що має відповідати вимогам застосування норм за колом осіб, у просторі та у часі; необхідність його дотримання на будь-яких етапах правореалізації в адміністративному процесу (починаючи від моменту ухвалення норми і завершуючи моментом виконання адміністративного припису); усталеність, що означає, що уявлення про розумну поведінку формується в результаті звичаєвого застосування, тобто такого застосування, що неодноразово повторювалось в суспільних відносинах, а тому має схвальну оцінку та підтримку; соціальний зміст, що означає нерозривний зв'язок із суспільством та не допускає його реалізацію без врахування законів та ідей його розвитку; інтелектуально-вольовий та пізнавальний характер. Попри наявність наукових напрацювань у відповідному напрямку, наукова проблематика нормативно-правового регулювання принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин є малодослідженою на рівні наявних комплексних досліджень.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Кушнір С.М.** зазначив, що дисертаційна робота Крінціленка В.С. характеризується класичним академічним підходом до розгляду питань, винесених в якості розділів та підрозділів дисертації. Автор не просто погоджується із певними позиціями, він коректно полемізує, коректно критикує, наводить власні аргументи на підтвердження чи спростування тієї чи іншої позиції. Імпонує підхід та мотивування наведеного здобувачем підходу до основних шляхів удосконалення принципу розумності як принципу адміністративно-

процесуальних відносин в розрізі правового регулювання, правозастосування та подальшого моніторингу і оцінки.

Позитивними характеристиками наукового дослідження здобувача, що дістали схвальний відгук д.ю.н, професора, професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Курінного Є.В.**, є належним чином здійснена структурованість дисертації, яка забезпечує послідовне ґрунтовне дослідження принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин. Здобувач системно підійшов до формулювання концептуальних засад принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин: узагальнив становлення принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин, теоретичні основи та доктринальні напрацювання з відповідної тематики, надав адміністративно-правову характеристику механізму принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних відносин, з визначенням кола суб'єктів, принципів, функцій, мети, завдань та інструментів. Здобувач дійшов висновків, що основними напрямками вдосконалення реалізації принципу розумності в дозвільно-ліцензійних провадженнях є: децентралізація надання адміністративних послуг шляхом делегування таких повноважень місцевим органам влади або приватним організаціям на основі договірної форми відносин з останніми «роздержавлення послуг» (приватизація, використання методів приватного сектора в державних установах тощо); створення максимально зручних і доступних умов отримання послуг споживачам (зокрема, розвиток ідеї інтегрованих офісів – центрів, що працюють за принципом «єдиного вікна»); впровадження інформаційних технологій надання послуг; визначення переліку адміністративних послуг шляхом моніторингу думки споживачів; встановлення партнерських відносин між державою та її населенням, де громадянин є замовником (споживачем), а держава через уповноважені органи виступає сервісним елементом у задоволенні її потреб; чіткий контроль за якістю послуг, що надаються, та визначення рівня задоволеності громадян їх отриманням; впровадження обґрунтованих процедур прийняття рішень, які мінімізують умови для корупції та зловживань.

Крім того, Курінний Є.В. звернув увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів досліджень здобувача, а саме 7 опублікованих наукових праць, серед яких: 4 наукові статті та 3 тези доповіді на наукових, науково-практичних конференціях, які й оприлюднюють для широкого загалу результати наукового пошуку Крінціленка В.С.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що результати дисертації Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н, професору Є.В. Курінному, к.ю.н, доценту К.О. Алімову під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), взяти до уваги підсумки цього фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,
декан юридичного факультету
Запорізького національного університету

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ

Секретар:

доктор філософії у галузі права (PhD),
старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

Дар'я ЄВТУШЕНКО

**ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА
ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у
адміністративно-процесуальних правовідносинах», що подана на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»)**

Дисертація Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») виконана у Запорізькому національному університеті. Тема дисертації затверджена на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол № 04 від 25 квітня 2023 року).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах» Вченою радою Запорізького національного університету визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі юридичного факультету Запорізького національного університету та призначено двох рецензентів:

- 1) професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, доктора юридичних наук, професора Є.В. Курінного;
- 2) доцента кафедри цивільного права Запорізького національного університету, кандидата юридичних наук, доцента К.О. Алімова.

1. Ступінь актуальності теми дисертації

Здобувачем вмотивовано обґрунтовано актуальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання. Зокрема, здобувач звертає увагу на таке.

Актуальність теми дослідження визначається постійною потребою в створенні умов для резильєнтності конституційних засад, якими проголошено Україну демократичною, соціальною, правовою державою. Повсякчасна актуальність підтримання конституційних засад посилюється в умовах сьогодення з огляду на глобалізаційні процеси, євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави, правовий режим воєнного стану, виклики повоєнної відбудови. Реформа адміністративно-процесуального законодавства, що триває в Україні, вимагає переосмислення принципів його реалізації та застосування. Чинне адміністративно-процесуальне законодавство безпосередньо не закріплює вимогу щодо визначення серед його основоположних засад принципу розумності. Втім рух правотворчих процесів, що відбувається в Україні, визначає актуальність покладення в основу ефективності нормативно-правового регулювання суспільних відносин, в цілому, і зокрема, у сфері

адміністративно-процесуальних правовідносин, інтелектуального осмислення ролі та значення права як соціального регулятора, що є базисом для визнання пріоритету застосування принципу розумності не лише задля темпоріальних характеристик взаємозв'язків учасників правовідношень, але і для встановлення змісту правотворчості, правореалізації та правозастосування в публічно-управлінській сфері.

Правова визначеність як невід'ємний елемент верховенства права, закріплений у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, притаманна правовій системі у сфері як правотворчості, так і правозастосування, у тому числі у сфері адміністративно-процесуальних правовідносин.

При цьому велике значення надається визначеності часових ознак при створенні актів права та використанні їх для регулювання суспільних відносин і захисту суб'єктивних прав особи. Важливу роль у сфері адміністративно-процесуальних правовідносин відіграють показники якості верховенства права у часовому вимірі, що гарантує особам принцип легітимності очікувань, її впевненості у стабільності правових актів та дій, їх незворотності та послідовності тощо.

Проблематика дослідження принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин вивчалось в межах комплексних наукових розробок представників науки теорії держави і права, а також представників науки конституційного права, як С.В. Бобровник, А.А. Козловський, А.М. Колодій, В.В. Костицький, Н.В. Мішина, К.О.Мандрікова, Н.М. Оніщенко, О.В. Петришин, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, Б.Р. Страшинський та інші. Питання застосування принципу розумності вирішувалось в межах окремих галузевих наукових досліджень, здійснених у працях представників науки цивільного права та процесу, зокрема, у працях О.М. Костенка, Р.О. Стефанчука, Ю.А. Тоботи, С.Я. Фурси, Я.М. Шевченко та інших; у працях зарубіжних вчених, зокрема, виділяються наукові розробки А. Барака, Дж. Велеса, Р. Трейнора та ін..

Науково-теоретичну основу дослідження визначення принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин сформовано на підставі використання наукових розробок таких учених, як: М.А. Бояринцева, М.Ю. Віхляєв, Ю.А. Волкова, Р.А. Каложний, О.В. Капліна, Т.О. Коломоець, В.К. Колпаков, Є.В. Курінний, Ю.О. Легеза, Р.В. Миронюк, Т.Т. Полянський, С.В. Прилуцький, В.В. Тильчик, О.С. Фонова, О.Ю. Хабло, А.А. Шарая, А.С. Штефан, Т.С. Яценко та ін.

Однак при цьому питання застосування принципу розумності у адміністративно-процесуальних правовідносин, встановлення його функціонального змісту є дискусійним та мало досліджуваним, що визначає актуальність цієї наукової розробки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Положення дисертації мають зв'язок із положеннями Указів Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006 «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утворення справедливого суду в Україні

відповідно до європейських стандартів»; від 20 травня 2015 р. № 276/2015 «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр.»; відповідає Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр., затвердженій постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р., комплексним науковим проєктам кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету «Основні напрямки удосконалення законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00710) та «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711).

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Дисертація є однією із перших наукових робіт, присвячених комплексному аналізу теоретико-правових та практичних аспектів реалізації принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин, їх характеристика та обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення його правового забезпечення та функціонування. Наукова новизна отриманих результатів розкривається у висновках та рекомендаціях, які відображають науковий доробок здобувача:

вперше:

- обґрунтовано, що до критеріїв оцінки досягнення реалізації принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах необхідно віднести: критерій пропорційності; критерій досягнення справедливості у справі;
- на основі здійсненого дослідження обґрунтовано доцільність відходу від вузького підходу до застосування принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах, коли відбувається його застосування виключно в розрізі тлумачення оперативності та своєчасності врегулювання адміністративних справ, і запровадження його широкого розуміння як загального регулятора, що може бути реалізовано шляхом внесення змін до Закону України «Про адміністративну процедуру», Закону України «Про правотворчу діяльність», до Кодексу адміністративного судочинства України;
- обґрунтовано, що окремим напрямом удосконалення правового регулювання реалізації принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах доцільно визнати необхідність розробки та прийняття окремого закону про організаційно-правові засади електронної юстиції в Україні, до окремого розділу якого мають увійти правові засади реалізації принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах в процесі організації застосування електронного адміністративного судочинства;

удосконалено:

– наукові положення, що розуміння принципу розумності є тим відображенням структурного побудови джерел права, що є важливою характеристикою соціального розвитку, але при цьому і є тим базисом, на якому формуються уявлення про закономірності побудови та функціонального призначення того чи іншого нормативного чи управлінського інструменту;

– аргументація, що реалізація принципу розумності в адміністративних контрольно-наглядових провадженнях знаходить свій вираз у систематичності, прозорості та об'єктивності, профілактиці, взаємної відповідальності сторін контрольно-наглядової діяльності, ефективності, гнучкості, реальності та об'єктивності;

дістали подальшого розвитку:

– розуміння, що цінність застосування принципу розумності як регулятора адміністративно-процесуальних правовідносин полягає у його здатності надати суспільним відносинам людського виміру, а тому повною мірою запровадити антропологічний підхід до дослідження суспільно-політичних та правових явищ реальності

– положення, що прояви принципу розумності залежать: від характеру адміністративно-процесуальних правовідносин, що відображують як їх суб'єктивне їх сприйняття, так і об'єктивні взаємозв'язки, що існують між їх учасниками; від їх функціонального змісту, що відображується у специфіці регулювання дозвільно-ліцензійних адміністративних процедур, адміністративно-судочинних правовідносин, адміністративно-деліктних проваджень та контрольно-наглядового процесу;

– положення, що задля подальшого розвитку «електронного адміністративного судового процесу» необхідно удосконалити правові механізми заходів та систем забезпечення кіберзахисту, підвищити ефективність вжиття заходів щодо запобігання кіберзлочинності, захисту персональних даних, передбачити правові норми в законодавчих актах щодо посилення юридичної відповідальності осіб за порушення у цій сфері, зокрема, закріплення категорії поняття «електронний суд» на законодавчому рівні у статті 15 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки та положення, обґрунтовані в дисертації, можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретико-правових, практичних та праксеологічних знань юридичної науки з проблем принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин;

– *правотворчій діяльності* – з метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні;

– *правозастосовній сфері* – при визначення практичного змісту принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні;

– у освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», підготовці підручників та навчальних посібників із зазначених дисциплін та розробці відповідних навчально-методичних матеріалів.

Зміст предмету дисертаційного дослідження визначили його методологічну основу, елементами якої є комплекс принципів наукового пізнання, методологічних підходів, філософських (світоглядних), загальнонаукових та спеціальноюридичних наукових методів. Застосування комплексного підходу дозволило дослідити принцип розумності в системі принципів адміністративно-процесуальних правовідносин.

В основу дослідження покладено діалектичний метод, що дозволило розкрити принцип розумності як явище об'єктивної дійсності. В дослідженні було використано історико-правовий метод, що дозволило визначити особливості принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах (підрозділи 1.1). За допомогою формально-логічного методу обґрунтовано методологію наукового пізнання сутності принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах; охарактеризовано принцип розумності в системі принципів адміністративно-процесуальних правовідносин; відображено функціональний зміст принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах (підрозділ 1.2, 1.3., 1.4). Застосування системно-функціонального методу та формально-юридичного методів дозволило встановити особливості реалізації принципу розумності в дозвільно-ліцензійних провадженнях; описати особливості реалізації принципу розумності в адміністративно-деліктному провадженні; охарактеризувати реалізацію принципу розумності в адміністративно-судочинних правовідносинах; дослідити особливості реалізації принципу розумності в адміністративних контрольно-наглядових провадженнях (розділ 2). Застосування прогностичного методу дозволило обґрунтувати напрями вдосконалення правового забезпечення принципу розумності як принципу адміністративно-процесуальних правовідносин (розділи 1, 2).

Нормативною основою дослідження є міжнародні договори, нормативно-правові акти Європейського Союзу, Конституція України, Закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, акти органів влади з питань реалізації принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах та акти з інших питань, які відповідають тематиці цього дослідження.

Емпіричну базу роботи формують статистичні показники, інформаційні дані щодо практичної діяльності із реалізації принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах, правова публіцистика тощо.

Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність).

3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації.

В яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Крінціленко В.С. Реалізація принципу розумності в дозвільно-ліцензійних провадженнях: нормативне регулювання та зарубіжний досвід. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 679–685. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.98>.

2. Крінціленко В.С. Реалізація принципу розумності в адміністративно-деліктному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 631–634. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/149>.

3. Крінціленко В.С. Окремі питання становлення принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 78–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.11>.

4. Крінціленко В.С. Історико-правова характеристика становлення принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 69–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.9>.

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Крінціленко В.С. Реалізація принципу розумності в адміністративно-судочинних правовідносинах. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 431–434. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-116>.

6. Крінціленко В.С. Принцип розумності у контексті судової практики ЄСПЛ. *Proceedings of the international scientific conference "Advances in law: the view of domestic and foreign scholars"*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 316–319. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-81>.

7. Крінціленко В.С. Методологія наукового пізнання сутності принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах. *Proceedings of the international scientific conference "Theoretical foundations of law, public management and practice of their application"*, Riga, the Republic of Latvia, December 25–26, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 125–128. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-29>.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.

Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові фахові видання України			
1.	Реалізація принципу розумності в дозвільно-ліцензійних провадженнях: нормативне регулювання та зарубіжний досвід	<i>Право і суспільство</i> . 2024. № 5. С. 679–685.	п. 2.1
2.	Реалізація принципу розумності в адміністративно-деліктному провадженні	<i>Юридичний науковий електронний журнал</i> . 2024. № 11. С. 631–634.	п. 2.2
3.	Окремі питання становлення принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах	<i>Держава та регіони. Серія: Право</i> . 2024. № 4(86). С. 78–81.	п. 2.3.
4.	Історико-правова характеристика становлення принципу розумності в адміністративно-процесуальних правовідносинах	<i>Право та державне управління</i> . 2024. № 4. С. 69–73.	п. 1.1

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах» та науковими публікаціями, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувача у розвиток правової науки.

2. Дисертація Крінціленка В'ячеслава Сергійовича «Принцип розумності у адміністративно-процесуальних правовідносинах» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

**професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор**

Євген КУРІННИЙ

Рецензент:

**доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету,
кандидат юридичних наук, доцент**

Кирило АЛІМОВ